

"İŞ, GÜÇ" ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ VE İNSAN KAYNAKLARI DERGİSİ

"IS, GUC" INDUSTRIAL RELATIONS AND HUMAN RESOURCES JOURNAL

2017 Cilt/Vol: 19/Num:3 Sayfa/Page: 31-56

Editörler Kurulu / Executive Editorial Group

Aşkın Keser (Uludağ University)
K. Ahmet Sevimli (Uludağ University)
Şenol Baştürk (Uludağ University)

Editör / Editor in Chief

Şenol Baştürk (Uludağ University)

Yayın Kurulu / Editorial Board

Doç. Dr. Erdem Cam (ÇAŞGEM)
Yrd. Doç. Dr. Zerrin Fırat (Uludağ University)
Prof. Dr. Aşkın Keser (Uludağ University)
Prof. Dr. Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Sevimli (Uludağ University)
Prof. Dr. Abdulkadir Şenkal (Kocaeli University)
Doç. Dr. Gözde Yılmaz (Marmara University)
Yrd. Doç. Dr. Memet Zencirkıran (Uludağ University)

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

Prof. Dr. Ronald Burke (York University-Kanada)
Assoc. Prof. Dr. Glenn Dawes (James Cook University-Avustralya)
Prof. Dr. Jan Dul (Erasmus University-Hollanda)
Prof. Dr. Alev Efendioğlu (University of San Francisco-ABD)
Prof. Dr. Adrian Furnham (University College London-İngiltere)
Prof. Dr. Alan Geare (University of Otago- Yeni Zelanda)
Prof. Dr. Ricky Griffin (TAMU-Texas A&M University-ABD)
Assoc. Prof. Dr. Diana Lipinskiene (Kaunos University-Litvanya)
Prof. Dr. George Manning (Northern Kentucky University-ABD)
Prof. Dr. William (L.) Murray (University of San Francisco-ABD)
Prof. Dr. Mustafa Özbilgin (Brunel University-UK)
Assoc. Prof. Owen Stanley (James Cook University-Avustralya)
Prof. Dr. Işık Urla Zeytinoğlu (McMaster University-Kanada)

Ulusal Danışma Kurulu / National Advisory Board

Prof. Dr. Yusuf Alper (Uludağ University)
Prof. Dr. Veysel Bozkurt (İstanbul University)
Prof. Dr. Toker Dereli (Işık University)
Prof. Dr. Nihat Erdoğan (İstanbul Şehir University)
Prof. Dr. Ahmet Makal (Ankara University)
Prof. Dr. Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)
Prof. Dr. Nadir Suğur (Anadolu University)
Prof. Dr. Nursel Telman (Maltepe University)
Prof. Dr. Cavide Uyargil (İstanbul University)
Prof. Dr. Engin Yıldırım (Anayasa Mahkemesi)
Prof. Dr. Arzu Wasti (Sabancı University)

İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, yılda dört kez yayınlanan hakemli, bilimsel elektronik dergidir. Çalışma hayatına ilişkin makalelere yer verilen derginin temel amacı, belirlenen alanda akademik gelişime ve paylaşımına katkıda bulunmaktadır. "İş, Güç," Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 'Türkçe' ve 'İngilizce' olarak iki dilde makale yayınlanmaktadır.

"Is, Güc" The Journal of Industrial Relations and Human Resources is peer-reviewed, quarterly and electronic open sources journal. "Is, Güc" covers all aspects of working life and aims sharing new developments in industrial relations and human resources also adding values on related disciplines. "Is, Güc" The Journal of Industrial Relations and Human Resources is published Turkish or English language.

TARANDIĞIMIZ INDEXLER

Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir.
Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors.
The published contents in the articles cannot be used without being cited

“İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi - © 2000- 2017

“Is, Güc” The Journal of Industrial Relations and Human Resources - © 2000- 2017

İÇİNDEKİLER

YIL: 2017 / CİLT: 19 SAYI: 3

SIRA	MAKALE BAŞLIĞI	SAYFA NUMARALARI
1	Öğr. Gör. Hakan KARAKAVUZ, Prof. Dr. Ender GEREDE, A Qualitative Study to Identify the Success Factors of Occupational Health and Safety Management Systems implemented in Ground Handling Companies throughout Turkey DOI: 10.4026/isguc.379219	5
2	Yrd. Doç. Dr. Beyza SÜMER, Sosyal Kaynaşma Kavramı ve Ölçütleri DOI: 10.4026/isguc.379221	35
3	Arş. Gör. Ayşenur ÖKTEM ÖZGÜR, Doç. Dr. Şebnem SEÇER, Çalışma Yaşamında Bilgi ve İletişim Teknolojileri Bağlamında Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık Algıları: “İnsan Kaynakları Yöneticileri ile Nitel Bir Araştırma” DOI: 10.4026/isguc.379223	61
4	Doç.Dr. Kamil ORHAN, An Alternative Evaluation Method for Job Satisfaction in Working Life: Mini-Longitudinal Occupational Work satisfaction DOI: 10.4026/isguc.379226	99
5	Arş. Gör. Ali Hayda BEŞER, KİTAP DEĞERLENDİRME: Post-Endüstriyel Dönüşüm DOI: 10.4026/isguc.379229	131

SOSYAL KAYNAŞMA KAVRAMI VE ÖLÇÜTLERİ

CONCEPT AND MEASUREMENT CRITERIA OF SOCIAL COHESION

Yrd. Doç. Dr. Beyza Sümer¹

ÖZET

Sosyal kaynaşma, genel bir tanım olarak, toplumdaki bireylerin barış ve uyum içinde yaşaması ve zenginleşmesi için birbirleriyle işbirliği yapma isteğidir. Bu kavram özellikle Avrupa Birliği, Kanada gibi çok kültürlü toplumlarda gündemdeki yerini almıştır. Sosyal kaynaşma, kapsamı ve içeriği geniş olmasından dolayı üstünde hemfikir olunması kolay olmayan bir kavramdır. Sosyal politikanın temel bir unsuru olan sosyal kaynaşma, Avrupa Birliği'nin bütünleşme ve kaynaşma politikaları ve Kanada hükümeti, OECD, Dünya Bankası ve Roma Klübü'nün bu alanda öncülük yapan çalışmaları ile öne çıkmıştır.

Sosyal kaynaşmanın ekonomik büyümeye, yoksulluğu azaltmaya, sosyal kalkınmaya, iyi yönetişime olumlu etkisi ve katkısı olduğu çeşitli çalışmalarla kanıtlanmıştır. Sosyal ve ekonomik ilerlemeyi kolaylaştıran sosyal kaynaşmanın işlevsel ve ölçülebilir hale getirilmesi, bu olumlu etki ve katkının uygulanması yolunda önemli bir adım teşkil edecektir.

Sosyal kaynaşma kavramının ve boyutlarının kapsamının geniş olması, sosyal kaynaşma ölçütlerinde farklılıklara ve zorluklara neden olmaktadır. Bu bağlamda, sosyal kaynaşma konusunda ampirik araştırmalara temel oluşturabilecek kavramsal ve analitik bir çerçeve oluşturmak bu makalenin amacıdır.

Kavramsal bir yöntem kullanılan bu çalışmada sosyal kaynaşmanın önemini belirten giriş kısmından sonra literatürden farklı görüşlere yer verilen sosyal kaynaşma kavramı ele alınacaktır. Bir sonraki bölümde kriterlerin belirlenmesinde temel olacak sosyal kaynaşma boyutları ve göstergeleri incelenecektir. Değerlendirme ve sonuç kısmında, Avrupa Birliği'ne üye ülke olarak Türkiye için Avrupa Sosyal Göstergeler Sistemi bağlamında sosyal kaynaşma boyutları ve göstergeleri için öneride bulunulacaktır.

Anahtar Sözcükler: sosyal kaynaşma, sosyal politika, Türkiye

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İktisat Bölümü, beyza.sumer@deu.edu.tr

ABSTRACT

*S*ocial cohesion, in general terms, is defined as the willingness of members of a society to cooperate with each other in order to live in peace and harmony and to prosper. This concept has taken its place on the agenda of multi-cultural societies like the European Union and Canada.

Social cohesion is not a unanimously agreed concept due to its wide content and scope. Social cohesion as being a fundamental component of social policy, has become prominent with the integration and cohesion policies of the European Union, and the pioneering studies of the Canadian Government, OECD, the World Bank, and the Rome Club.

It has been proved that social cohesion has positive impact on economic growth, reduction of poverty, social development, and good governance. Making social cohesion measurable and functional would be an important step in the implementation of positive impact.

The concept and dimensions of social cohesion are very comprehensive and this leads to differences and difficulties in setting the criteria for measuring social cohesion. In this context, the aim of this article is to compose a conceptual and analytical framework that could form the basis for empirical analysis in the field of social cohesion.

This study, which a conceptual methodology has been used, starts with an introduction part that highlights the importance of social cohesion, and proceeds to the concept of social cohesion with various examples from the literature. In the following part, dimensions and measurement criteria of social cohesion will be studied. In the assesment and conclusion part, suggestions will be made for dimensions and measurement criteria of social cohesion within the context of European Union Social Indicators for Turkey as a candidate country.

Keywords: *social cohesion, social policy, Turkey*

GİRİŞ

Toplumdaki bireylerin hayatta kalmak ve refahlarını artırmak amacıyla birbirleriyle işbirliği yapma isteği olarak tanımlanabilen (Stanley, 2003:5) sosyal kaynaşma, hem ulusal hem de ulus-üstü seviyelerde büyük dikkat çekmiştir. Toplumsal gelişmenin birey merkezli perspektifi karşısında eşitlik, güvence, özgürlük veya sosyal ilişkilerin kalitesi ve yapısı gibi toplumsal niteliklerle ilgili olan refah ile ilgili kavramlar 1980'lerden sonra ortaya atılmıştır. Sosyal kaynaşma, sürdürülebilirlik ve sosyal kalite bu kavramlardan bazılarıdır (Berger-Schmitt, 2000:2).

Bu kavramın ulusal seviyede öncülüğünü Kanada ve Fransız hükümetleri başlatmıştır. Kanada hükümeti 1996 yılında dünyanın en aktif sosyal kaynaşma araştırma gruplarından biri olan Sosyal Kaynaşma Ağı'nı oluşturmuştur. Kanada hükümeti, bir direktörlük altında sosyal kaynaşma ağı ile bu konuda yapılan araştırmaları ve projeleri desteklemektedir. Fransız hükümeti 2004 yılında Fransa'da işsizlik ve sosyal dışlanmayla mücadele ve eşit fırsatlar oluşturma amacıyla hazırlanmış olduğu "Sosyal Kaynaşma Planı"nı Avrupa Birliği'ne sunmuş ve bu plan sosyal kaynaşma alanında başvuru belgelerden olmuştur.²

Ulus-üstü seviyede ise; Avrupa Birliği organlarından olan Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi ile OECD, Dünya Bankası, Roma Klübü gibi uluslararası kurumlar sosyal kaynaşma ile ilgili çalışmalar içinde yer alıp bu yönde destek vermektedirler.

Sürdürülebilir büyüme, kalkınma ve çevre konularında önde gelen bir kurum olan Roma Klübü (the Rome Club) kurulduğu yıl olan 1969 yılından itibaren, özellikle 1972'deki Meadows'un 'Limits to Growth' isimli kitabı gibi, dünyada yankı uyandıran sayısız raporlara imza atmıştır. Bu çalışmalar ve raporlar arasında, sosyal kaynaşma ile ilgili olarak, Peter L. Berger'in editörlüğünde yazılmış ve 1998 yılında basılmış olan 'The Limits of Social Cohesion' isimli eser, kurumların çatışmaları hem kutuplaştırdığı hem de arabuluculuk yaptığı bulgusuyla, bu alanda sıklıkla başvuru alan bir eserdir. Aynı kurumlar bu ikili duruma yol açıyorsa o zaman sosyal kaynaşma için sadece ne tip kurumlar olduğuna değil, bu kurumların hangi fikirler ve değerlere sahip olduğu, ilham verdiği, yol açtığına bakmak gerektiği öne sürülmektedir.³

2 <https://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/articles/social-cohesion-plan-presented>

3 <https://www.clubofrome.org/report/the-limits-to-social-cohesion/>

Avrupa Birliği, zaten temel politika hedefi olması bakımından, Avrupa'nın ekonomik ve sosyal kaynaşmasını önemle vurgulamaktadır. Böylece sosyal kaynaşma gündemin başında yer almaktadır. Avrupa Birliği, üye devletler ve bölgeler arasında dayanışmanın bir ifadesi olarak ekonomik ve sosyal kaynaşmanın dengeli bir sosyo-ekonomik kalkınmayı amaçladığını belirtmektedir.

Ekonomik ve sosyal kaynaşma Avrupa Birliği'nin kaynaşma politikasıyla uygulanmaktadır. Bu politika 1992 Maastricht Antlaşması ile kapsama alınmış; 1994 yılında Kaynaşma Fonu kurulmuş; 2008 yılında Lizbon Antlaşması ile Avrupa Birliği kaynaşmasına teritoryal kaynaşma adı altında kaynaşmanın üçüncü boyutu eklenmiştir. Böylece ekonomik, sosyal ve teritoryal kaynaşma, 2007 yılında Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma (Treaty on the Functioning of the European Union-TFEU)'nın 174-178. maddelerinde yer almıştır.⁴

Avrupa Birliği kaynaşma politikası ile, üye ülkeler ve bölgeler arasındaki yapısal farklılıkları, Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ERDF), Avrupa Sosyal Fonu (ESF) ve Kaynaşma Fonu (CF) ile finanse edilen çeşitli operasyonlarla azaltmaya çalışmaktadır. Avrupa Birliği 2014-2020 dönemi için en yüksek ikinci bütçeye sahip olan kaynaşma politikası için 351.8 milyar Euro ayırmıştır. Bu dönem süresince kaynaşma politikası, akıllı, sürdürülebilir ve içerici büyümeyi teşvik eden Avrupa 2020 stratejisi hedeflerine ulaşmaya çalışırken diğer yandan ekonomik ve sosyal yakınsama sürecini tamamlayamamış bölgeleri desteklemeye devam edecektir.⁵

Dünya Bankası, özellikle gelişmekte olan ülkelerde reformların gerçekleşmesi için sosyal kaynaşma ve kurumların varlığı ile bunların derecesinin büyük önem taşıdığını vurgulamakta ve bu konularda yapılan raporlara, araştırmalara ve projelere destek vermektedir.⁶ Dünya Bankası uzmanlarının hazırlamış olduğu çalışmalar sosyal kaynaşma alanında sıklıkla başvurulan kaynaklardandır (Ritzen ve Woolcock, 2000; Ritzen vd, 2000). Bu çalışmalara göre bir toplumdaki sosyal kaynaşma seviyesinin, daha iyi kurumlar oluşturmada rolü olduğu, bunun da ekonomik performansı olumlu etkilediği belirtilmektedir (Ritzen vd, 2000:11).

OECD, pek çok ülkede eşitsizliklerin arttığını, böylece sosyal kaynaşmayı tehdit eder hale geldiğini belirterek; OECD Kalkınma Merkezi'nin (OECD Development Centre) 2012 yılında yayınladığı 'Perspectives in Global Development' isimli raporun 'Social Cohesion in a Shifting World' başlıklı kısmında daha cüretkar bir sosyal gündem oluşturmak için gelişmiş ülkelere daha az gelişmiş yerlere fon aktarımı yapılması gerektiği öne sürülmektedir. Kaynaşmış bir toplumdaki kastedilenin tüm üyelerinin refahı için çalışan, dışlama ve ayrımcılığa karşı duran, aidiyat duygusunu oluşturan, güveni teşvik eden, üyeleri için yukarı doğru sosyal mobilité olanaklarını sunan bir toplum olduğu belirtilmektedir. Böylece sosyal kaynaşma hem bir araç hem de bir amaç haline gelmektedir. OECD'ye göre, yoksulluğu azaltmak yeterli değildir. Politikalar, gelir eşitsizliğini giderecek ve daha iyi işler ve yukarı doğru sosyal mobilitéyi sağlayacak fırsatlara ve temel hizmetlere erişimin geliştirilmesini içermelidir. Böylece OECD Kalkınma Merkezi, sosyal kaynaşma durumuna üç açıdan bakmaktadır: sosyal içirme, sosyal sermaye, sosyal mobilité.⁷

Sosyal ve ekonomik kalkınmaya ve gelişmeye önemli katkısı olan sosyal kaynaşma kavramıyla ilgili çeşitli ve farklı kavramsal tanımların mevcudiyeti, sosyal kaynaşma boyutlarının geniş bir yelpazede olması, sosyal kaynaşmanın ölçülebilmesi için kavram ve boyutlara dayalı çeşitli kriterlerin

4 http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.1.1.html

5 http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/glossary/e/economic-and-social-cohesion; http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/economic_social_cohesion.html

6 World Bank, Social Development Social Cohesion and Violence Prevention, www.worldbank.org

7 <http://www.oecd.org/dev/inclusivesocietiesanddevelopment/social-cohesion.htm>

kullanılması bu alandaki zorlukları oluşturmaktadır. Bu bağlamda, sosyal kaynaşma kavramı ve boyutlarına açıklık getirmek, özellikle sosyal kaynaşmanın Türkiye için ölçülebilmesi için kriterleri tanımlamak ve belirlemek bu çalışmanın temel amacıdır.

Bu makalede, kavramsal bir yöntem kullanılarak, sosyal kaynaşmanın önemini belirten giriş kısmından sonra farklı ve çeşitli görüşlerin mevcut olduğu literatürde sosyal kaynaşma kavramı ele alınacaktır. Bir sonraki bölümde kriterlerin belirlenmesinde bir temel teşkil eden sosyal kaynaşma boyutları ve göstergeleri incelenecektir. Değerlendirme ve sonuç kısmında ise, Avrupa Birliği'ne üye ülke olarak Türkiye için, Avrupa Sosyal Göstergeler Sistemi bağlamında, sosyal kaynaşma boyutları ve göstergeleri hakkında önerilerde bulunulacaktır.

SOSYAL KAYNAŞMA KAVRAMI

Sosyal kaynaşma kavramı, üstünde genel olarak hemfikir olunmadığından dolayı literatürde çeşitlilik ve farklılıklar görülmekte; içeriği ve kapsamının bir yazardan diğerine değişmektedir (Osberg, 2003: 4-10). Konu üzerinde çalışan araştırmacılar sosyal kaynaşmanın kendini adama ve uyum içinde bir arada yaşama kapasitesi veya isteği olduğu konusunda hemfikirdirler ancak kapsam ve odaklanılan konularda farklılıklar ortaya çıkmaktadır (Jeannotte, 2000:2). Hatta sosyal kaynaşmanın günlük politik gerekliliğinden ortaya çıkan esnek ve hayali (quasi) bir kavram olduğu bile belirtilmektedir (Bernard, 1999:2).

Sosyal kaynaşma; güven, sadakat, umut, işbirliği gibi değerleri; sosyal içerme, yoksulluk, sosyal sermaye, özellikleri, kapsamı, aktörleri (birey/toplum/devlet), ön koşulları veya gereklilikleri, sonuç/durum/süreç olup olmaması, ağların ve bağlantıların varlığı ve gücü, vb. açılardan ele alınmıştır.

Sosyal kaynaşma kavramını ilk kullanan Emile Durkheim'a göre sosyal kaynaşma, bir toplumu birleştiren çerçeve olmuştur. Durkheim, çatışmadan çok uyumun bir toplumu tanımladığını öne sürmüş, sosyal fenomenleri, sosyal kaynaşmayı üretme veya kolaylaştırma fonksiyonuna göre incelemiştir,⁸ sosyal kurumlarda bireyleri bir arada tutan unsurun dayanışma olduğunu belirtmiş,⁹ Durkheim, sosyal kaynaşma kavramını, bireyler arasındaki karşılıklı bağımlılık, paylaşılan sadakat ve dayanışma olarak kabul etmiştir (Pahl, 1991: 346-348).

Sosyal kaynaşma konusunda önemli çalışmaların yapıldığı Kanada hükümeti Politika Araştırma Girişimi Sosyal Kaynaşma Ağı, sosyal kaynaşmayı, "tüm Kanadalılar arasında güven, umut ve karşılıklılık temelinde paylaşılan değerler, meydan okuyuşlar ve eşit fırsatlardan oluşan bir toplumu devamlı geliştirme süreci" olarak tanımlamıştır.¹⁰

Sosyal kaynaşma; bu alanda çalışan araştırmacılar tarafından özellikleri, kapsamı, aktörleri (birey/toplum/devlet), ön koşulları veya gereklilikleri, sonuç/durum/süreç olup olmaması, ağların ve bağlantıların varlığı ve gücü, vb. açılardan ele alınmış; kavramlar ve boyutlar bu özelliklere göre oluşturulmuştur.

Sosyal kaynaşmanın kimlik, eşitsizlik, ağlar gibi çeşitli özelliklerini kavramsal tanımlamada kullanılan O'Connor (1998: 2) bu özellikleri üç grupta ele almıştır: (1) değerler, kimlik ve kültür gibi bağlayıcı bağlar; (2) farklılıklar ve bölünmeler: eşitsizlikler, kültürel çeşitlilik, coğrafi bölünmeler; (3) birlikler (associations) ve ağlar.

8 www.brooklynsoc.org

9 <http://www.cardiff.ac.uk/socsi/undergraduate/introsoc/durkheim4.html>

10 <http://www.lopparl.gc.ca/content/lopp/researchpublications/prb0756-e.htm>

Sosyal kaynaşmanın aktörleri, bağlantıları ve ağlarına vurgu yapan çalışmalara göre sosyal kaynaşma, toplumsal bir niteliği temsil etmekle birlikte bireysel yaşam kalitesini de etkilemektedir çünkü sosyal kaynaşma unsurları toplumun bireyleri tarafından uygulanmaktadır. Böylece, bir toplumda sosyal kaynaşma, bireysel yaşam durumuyla ilgili bir özellik olarak görülebilir. Yaşam kalitesi kavramı, bireysel refah kavramıyla ilişkilendirilmiş ve sosyal kaynaşmayı içeren bir üst politika hedefi olarak kabul edilebileceği öne sürülmüş (Berger-Schmitt, 2000:28); bireyler, gruplar ve mekansal birimler arasındaki bağlantılar ve ilişkilerle ilgili olarak kavramsallaştırmıştır (McCracken, 1998:3). Kanada Miras Departmanı (2001) sosyal kaynaşmayı tüm etnik gruplara saygıya ve tüm vatandaşların sivil yaşama katılımlarına dayalı birleştirici ve içerici bir toplum olarak tanımlamaktadır. Sosyal kaynaşmayı cemaat seviyesinde güçlü temel ağların durumuna dayandırılarak yurttaşlıkla bağlantılı (civic) entegrasyon ve sosyal kaynaşmanın, sosyal entegrasyonun iki boyutunu oluşturduğu ileri sürülmektedir (Lockwood, 1999:63-84).

Sosyal kaynaşmanın önkoşulu olarak güven, aidiyat ve katılım isteğini öne çıkaran diğer çalışmalara örnek olarak sosyal kaynaşma; Kanada özelinde tüm Kanadalılar arasında güven, umut ve karşılıklılık temelinde paylaşılan değerler, meydan okuyuşlar ve eşit fırsatlardan oluşan bir toplumu devamlı geliştirme süreci olarak tanımlanmıştır (Jenson, 1998:3-4). Hem politika bağlantısı hem de güven, aidiyat ve katılım özelliklerini vurgulayan Chan vd. (2006:273, 294) sosyal kaynaşmanın politika oluşturucuları ve politika analistleri sayesinde oluştuğunu belirtmekte ve sosyal kaynaşmanın güven, aidiyat ve katılım isteğini içeren bir dizi davranış ve normlar ile karakterize olan, toplumun üyeleri arasındaki hem yatay hem dikey etkileşimlerle ilgili bir durum olduğunu belirtmektedirler.

Sosyal kaynaşma için koşulların ve ön koşulların var olup olmamasıyla ilgili olarak, Almanya'nın önde gelen araştırma kurumlarından olan Bertelsmann Stiftung¹¹ sosyal kaynaşma analizlerinde düşük seviyelerde yoksulluk ve eşitsizliğin güçlü bir sosyal kaynaşma için ön koşul olduğunu ancak bu durumun otomatik olarak daha kaynaşmış toplumlara neden olmadığını vurgulamaktadır. Diğer altı çizilen husus ise sosyal politikalara daha fazla harcama yapmanın kendi içinde bir amaç olmaması gerektiği ve güven duygusunun, toplumu bir arada tutan en önemli etmen olduğu ileri sürülmüştür. Sosyal kaynaşma daha az eşitsizlik ve dışlanma ile daha fazla sosyal sermaye koşulları bağlamında da tanımlanmıştır (Berger-Schmitt, 2000:3-4).

Sosyal kaynaşmayı sistem, perspektif ve içerik gruplarına göre ele alan analizlerde; sosyal kaynaşma, sosyal entegrasyon-sistem entegrasyon ve sosyal refah- rekabet edebilirlik karşılığında ele alınmıştır (Gough ve Olofsson, 1999: 1-2; 85-88). Sosyal kaynaşmayı iki perspektiften ele alan Bollen ve Hoyle (2001:479-481) nesnel olan (objective) ve algılanan (perceived) perspektifler olarak ayırmakta; nesnel perspektifin her üyenin kendisinin rapor etmiş olduğu, o üyenin gruptaki diğer üyelere olan yakınlığına dayalı, bazı karma önlemleri içerdiği, algılanan perspektifin ise her üyenin gruptaki konumuyla ilgili kendi algısının bir fonksiyonu olduğu belirtilmektedir. Sosyal kaynaşmayı içeriklerine göre gruplandırarak ele alan Beauvis ve Jenson (2002:2) beş farklı kavram tanımlamışlardır. Bunlar ortak değerler ve sivil kültür olarak sosyal kaynaşma; sosyal düzen ve sosyal denetim olarak sosyal kaynaşma; sosyal dayanışma ve zenginlik farklılığındaki azalma olarak sosyal kaynaşma; sosyal ağlar ve sosyal sermaye olarak sosyal kaynaşma; mekana bağlılık (düşkünlük) ve kimlik olarak sosyal kaynaşmadır.

Böylece sosyal kaynaşma bir durum veya bir sonuçtan ziyade bir süreç olarak, güven, umut ve karşılıklılık temelinde paylaşılan değerler vasıtasıyla bireylerin sosyal, ekonomik ve politik gelişimini güçlendiren ve dolayısıyla içinde buldukları toplumu ilerleten bir kavramdır.

11 <http://www.bertelsmann-stiftung.de/en/our-projects/social-cohesion/>

SOSYAL KAYNAŞMANIN KAPSAMI VE BOYUTLARI

Sosyal kaynaşma kavramı, sosyal kaynaşma boyutlarının tanımlanmasında belirleyici role sahiptir. Kavramlar, boyutların oluşturulmasında yol göstericidir. Sosyal kaynaşma kavramlarının çeşitliliği, sosyal kaynaşma boyutlarının çeşitliliğine neden olmaktadır. Bireyin toplum içindeki konumu bakımından ele alındığında, sosyal kaynaşma boyutları aşağıdaki gibi özelliklere sahiptir (Jenson, 1998: 16): (1) Ait olma- inzivada olma: Paylaşılan değerlerin mevcudiyeti veya yokluğu; kimlik (aidiyet); kendini vakfetme duyguları; (2) İçerme- dışla(n)ma (exclusion): Ekonomik alanda yani piyasada vatandaşlar arasında fırsat eşitliği ve kamu olanaklarına erişimde eşit fırsatlar; (3) Katılım- dahil olmama (non-involvement): Merkezi ve yerel hükümetler seviyesinde insanların siyasi katılımı; (4) Tanınma/bilinme- reddedilme: Pluralist bir toplumda farklılıklara ve çeşitliliklere tolerans ve saygı; (5) Meşruluk- gayrimeşruluk: Pluralist bir toplumda, farklı çıkarlara sahip bireyler arasında çıkan çatışmalarda aracı kurum olarak temel siyasi ve sosyal kurumların meşruluğunun sağlanması.

Varılması gereken hedef ve amaç olarak ele alındığında, sosyal kaynaşma boyutları şu şekilde görülebilmektedir (Berger-Schmitt, 2000:4-8): (1) farklılıkların, eşitsizliklerin, sosyal dışlanmanın giderilmesi; (2) sosyal ilişkilerin, sosyal etkileşimlerin, sosyal bağların güçlendirilmesi.

Sosyal dışlanma, sosyal sermaye gibi toplumsal özelliklerin var olup olmamasıyla ilgili olarak sosyal kaynaşma boyutları aşağıdaki gibidir (Woolley, 1998:2-5): (1) sosyal dışlanmanın var olmayışı; (2) sosyal sermaye temelinde etkileşim ve bağlantılar; (3) grup kimliğine dayalı paylaşılan değerler ve yorumlar.

Literatürde sıklıkla başvurudu bulunulan Chan vd. (2006:290-294) sosyal kaynaşmayı; güven, ait olma duygusu, katılma ve yardım etme isteğini içeren bir dizi davranış ve normlar ve aynı zamanda bunların davranışsal görünümü ile nitelenen bir toplumun üyeleri arasındaki yatay ve dikey etkileşimleri ilgilendiren koşullar veya durum olarak tanımlayıp buna uygun olarak yatay/dikey boyut ve sübjektif/objektif unsur olarak ikiye iki bir çerçeve oluşturmuşlardır.

Tablo 1: Sosyal Kaynaşma Unsurları ve Boyutları

	Sübjektif unsur (insanların ruh hali)	Objektif unsur (davranışsal görünüm veya dışa vurumlar)
Yatay boyut (sivil toplumda kaynaşma)	Vatandaşlar arasında genel güven	Sosyal katılım ve sivil toplumun canlılığı
	Diğer sosyal gruplar dahil, kişinin kendi vatandaşlarıyla işbirliği ve yardım etme istekliliği	Gönüllülük ve yardımlar (hibeler)
	Ait olma duygusu veya kimlik	Grup içi başlıca ittifaklar veya bölünmelerin varlığı veya yokluğu
Dikey boyut (devlet-vatandaş kaynaşması)	Kamusal figürlere güven	Siyasi katılım (oy verme, siyasi partiler, vb)
	Önde gelen siyasi ve diğer sosyal kurumlara inanç	

Kaynak: Table III, Measuring social cohesion: a two-by-two framework, Chan vd (2006, s. 294)

Yatay boyut, sivil toplumda kaynaşmayı; dikey boyut ise devlet-vatandaş kaynaşmasını tanımlamaktadır. Sübjektif unsur, toplumdaki bireylerin güven, inanç gibi ruh halini; objektif unsur ise

davranışsal dışa vurumları kapsamaktadır. Bu dört boyutla ilgili örnek soru ve göstergeler bu çalışmanın sonundaki notlar kısmında yer almaktadır (1).

Sosyal kaynaşmanın seviyesini ölçmeye yönelik olarak Durkheim'cı bir yaklaşımla dayanışma kavramının öne çıkarıldığı bir çalışmada dayanışma; organik ve mekanik dayanışma olarak ikiye ayrılmış; organik dayanışma, 'formal olan ekonomik ve kamu koşullarına erişim'; mekanik dayanışma ise 'yüz yüze olan aile ve cemaat ilişkilerine erişim' olarak tanımlanmıştır. Bu iki tip dayanışma için altı çeşit gösterge oluşturulmuştur (Duhaim vd, 2004:301-302): (1) Sosyal sermayenin varlığı: Sivil kurumlara güven ve inancı, ve gönüllü örgütlere katılımı ve diğer bağlantılı faaliyetleri içermektedir. (2) Demografik istikrar: İnsanların mobilitesi, cemaatin nüfus artış oranı, cemaat içinde veya dışında kalmak için subjektif gerekçeleri belirler. (3) Sosyal içerme: Duygusal, sosyal ve maddi destek için informal ağlara erişim. (4) Ekonomik içerme: istihdam faaliyeti ve gelir. (5) Topluluğun yaşam kalitesi: topluluk içindeki memnuniyet ve kişisel güvence (safety) duygusu (6) Bireyin yaşam kalitesi.

SOSYAL KAYNAŞMA ÖLÇÜM KRİTERLERİ

Sosyal kaynaşmanın ölçülmesi için Avrupa Birliği Sosyal Göstergeleri (EUSI)¹² (2), Laeken Göstergeleri (3), OECD/DEESA Göstergeleri (4) gibi çeşitli göstergeler kullanılmıştır. Avrupa Birliği Sosyal Göstergeler sistemi toplamda ondört yaşam alanları belirlemiştir. Bu yaşam alanları şu şekildedir: 1) nüfus, 2) hanehalkı ve aileler, 3) barınma, 4) ulaşım, 5) boş zaman, medya ve kültür, 6) sosyal ve politik katılım ve entegrasyon, 7) örgün ve mesleki eğitim, 8) işgücü piyasası ve çalışma koşulları, 9) gelir, yaşam standardı ve tüketim biçimleri, 10) sağlık, 11) çevre, 12) sosyal güvenlik, 13) halkın emniyeti ve suç, 14) toplam yaşam durumu.

Bu çalışmada sosyal kaynaşmanın işlevsel halinin tanımlanması ve ölçülmesinde Avrupa Sosyal Göstergeler sisteminden yararlanılmış ve sosyal kaynaşma boyutlarını işlevsel haliyle ölçülecek duruma getirmiş olan Berger-Schmitt (2000)'in çalışması temel alınacaktır. Berger-Schmitt, sosyal kaynaşma kavramının esas olarak iki toplumsal hedef içerdiğini ve bunların analitik olarak belirlenebileceğini öne sürmektedir. Birinci boyut; farklılıklar, eşitsizlikler ve sosyal dışlanmanın giderilmesidir. Bu boyut içinde bölgesel farklılıklar; kadın-erkek, nesiller, sosyal tabakalar, engelliler, vatandaş grupları arasındaki eşit fırsatlar veya eşitsizlikler; ve sosyal dışlanma alt grupları yer almaktadır. İkinci boyut; sosyal ilişkiler, sosyal etkileşimler ve sosyal bağların güçlendirilmesidir. Bu boyut sosyal ilişkilerin varlığı, sosyal ve politik faaliyetler ve angajman, sosyal ilişkilerin kalitesi, toplumsal kurumların kalitesi, Avrupa'ya has Avrupa ülkeleri arasındaki sosyal kaynaşma yönlerini içermektedir. Bu boyut genelde bir toplumun sosyal sermayesi olarak kabul edilen tüm hususları kapsamaktadır.

İki boyut birbirinden bağımsız olarak görülmelidir. Bir toplumdaki güçlü bağlar o topluluğa dahil olmayan bireyleri ve grupları dışlayıcı ve ayrımcı olabilir. Bu manada güçlü bir sosyal kaynaşmanın kendisi bir tehdit haline gelebilir. Böylece her iki boyutu da ele alarak bu sorunun üstesinden gelinebilir. Birinci hedef boyutu üç gruptan, ikinci hedef boyutu ise beş gruptan oluşmaktadır. Birinci boyut Tablo 2'de, ikinci boyut Tablo 3'de gösterilmiştir.

Birinci boyutun konuları bölgesel farklılıklar; kadın ve erkekler, nesiller, sosyal tabakalar, engelliler, vatandaş grupları arasındaki eşit fırsatlar veya eşitsizlikler; ve sosyal dışlanma olarak üç grup altında incelenmiştir. Sayısı ondört adet olan her yaşam alanının bu üç gruptandırmaya denk düşen ölçülebilir ifadeleri belirlenmiştir. Bahsi geçen bu üç grup, her yaşam alanına denk düşmeyebilir. Örneğin bölgesel farklılıklar konusu; nüfus, hanehalkı ve aileler, sosyal ve politik katılım ve enteg-

12 <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=756&clangId=en>

rasyon, ve sosyal güvenlik yaşam alanlarında görülmemektedir. Eşit fırsatlar ve eşitsizlikler konusu; sadece çevre alanında mevcut değildir, diğer tüm yaşam alanlarında görülmektedir. Sosyal dışlanma konusu ise; nüfus, hanehalkı ve aileler, boş zaman (leisure), medya ve kültür, çevre, ve halkın emniyeti ve suç alanlarında ortaya çıkmamaktadır.

Tablo 2: Sosyal Kaynaşma Birinci Hedef Boyutu: Toplumda Farklılıkların, Eşitsizliklerin ve Sosyal Dışlanmanın Azaltılması

Yaşam Alanları	<i>Bölgesel farklılıklar</i>	<i>Kadın ve erkekler, nesiller, sosyal tabakalar, engelliler, vatandaş grupları arasındaki eşit fırsatlar veya eşitsizlikler</i>	<i>Sosyal dışlanma</i>
Nüfus	-	-	-
Hanehalkı ve aileler	-	Ev işi ve çocuk bakımıyla meşgul olmak Aile bağlarının varlığı	-
Barınma	Barınma koşulları	Barınma koşulları	Evsizler Kötü barınma koşulları
Ulaşım	Kaliteli ulaşım erişim	Ulaşım erişim	Kamu veya özel ulaşım erişimin olmayışı
Boş zaman, medya ve kültür	Boş zaman, medya ve kültür alanında olanakların ve malların temini	Boş zaman Medya, eğlence ve kültürel olanaklara erişim	-
Sosyal ve politik katılım ve entegrasyon	-	Sosyal ilişkilerin ve sosyal desteğin temini Sosyal ve politik faaliyetler ve angajman	Sosyal izolasyon Sosyal ayrımcılık
Örgün ve mesleki eğitim	Örgün ve mesleki eğitime erişim Eğitime yatırım	Eğitim kurumlarına kaydolma ve kalifikasyon	Örgün ve mesleki eğitimin tamamlanmasında eksiklik
İşgücü piyasası ve çalışma koşulları	İstihdam olanakları ve riskler	İstihdam olanakları ve riskler	Uzun dönem işsizlik
Gelir, Yaşam standardı ve tüketim biçimleri	Gelir seviyesi ve yaşam standardı	Gelir seviyesi ve yaşam standardı	Yoksulluk
Sağlık	Sağlık bakım hizmetlerinin temini Sağlık durumu	Sağlık durumu	Kalıcı sağlık hasarları
Çevre	Çevrenin durumu	-	-
Sosyal güvenlik	-	Sosyal güvenlik kapsamı, sosyal yardımlar	Sosyal koruma eksikliği
Halkın emniyeti ve suç	Suç oranları	Suçun kurbanı olmak	-
Toplam yaşam durumu	Yaşam endeksi kalitesi	Yaşam endeksi kalitesi Sübjektif iyi halde olma durumu	Çoklu yoksunluk

Kaynak: Berger-Schmitt (2000), age, s. 9.

Sosyal kaynaşmanın ikinci boyutu olan 'toplumun sosyal sermayesini güçlendirmek' kavramı beş konu altında ele alınmıştır. Bunlar sosyal ilişkilerin varlığı; sosyal ve politik faaliyetler ve angajman (bağlantılar); sosyal ilişkilerin kalitesi; toplumsal kurumların kalitesi; Avrupa'ya has Avrupa ülkeleri arasındaki sosyal kaynaşma yönleridir.

Bu boyutun özellikleri diğer boyutta olduğu gibi yaşam alanlarının bir kısmında görülmemektedir. Örneğin barınma; gelir, yaşam standardı ve tüketim çeşitleri; çevre; toplam yaşam durumu alanlarında beş özellikten hiçbiri görülmemektedir. Sosyal ilişkilerin varlığı konusu; ulaşım, örgün ve mesleki eğitim, işgücü piyasası ve çalışma koşulları, sağlık, sosyal güvenlik, halkın emniyeti ve suç alanlarında görülmemektedir. Sosyal ve politik faaliyetler ve bağlantı konusu; ulaşım, örgün ve mesleki eğitim, gelir, yaşam standardı ve tüketim biçimleri, sağlık, sosyal güvenlik, halkın emniyeti ve suç alanlarında yer almamaktadır. Sosyal ilişkilerin kalitesi konusu; ulaşım, boş zaman, medya ve kültür, örgün ve mesleki eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, halkın emniyeti ve suç alanlarında görülmemektedir. Dördüncü konu olan toplumsal kurumların kalitesi; hanehalkı ve aileler, ulaşım, boş zaman, medya ve kültür alanlarında görülmemektedir. Beşinci konu olan Avrupa'ya has sosyal kaynaşma konusu; hanehalkı ve aileler, sağlık, sosyal güvenlik, halkın emniyeti ve suç alanlarında görülmemektedir.

Tablo 3: Sosyal Kaynaşma İkinci Hedef Boyutu: Toplumun Sosyal Sermayesini Güçlendirmek

Yaşam Alanları	Sosyal ilişkilerin varlığı	Sosyal ve politik faaliyetler ve bağlantılar	Sosyal ilişkilerin kalitesi	Toplumsal kurumların kalitesi	Avrupa'ya has Avrupa ülkeleri arasındaki sosyal kaynaşma yönleri
Nüfus	-	-	-	-	-
Hanehalkı ve aileler	Hanehalkları arasındaki sosyal ilişkiler	Yaşlı hanehalkı bireyleri için bakım	Hanehalkı bireyleri arasında	-	-
Barınma	-	-	-	-	-
Ulaşım	-	-	-	-	Avrupa ülkeleri arasında ulaşım bağlantıları. Avrupa ülkeleri arasında seyahat sıklığı
Boş zaman, medya ve kültür	Boş zaman organizasyonlarına üyelik	Boş zaman organizasyonlarındaki faaliyetler	-	-	Avrupa ülkeleri arasında kültürel ürünlerin yayılması
Sosyal ve politik katılım ve entegrasyon	Kişisel ilişkilerin varlığı Politik ve sosyal organizasyonlara üyelik	Kişisel irtibatların sıklığı Formal olmayan ağlardan gelen destek Kamu alanında sivil yükümlülük	Hanehalkı dışında	Politik kurumlar Dini kurumlar Sosyal kurumlar	Avrupa kimliği. Diğer AB vatandaşlarına karşı davranışlar ve sosyal ilişkiler. Temel değerler ve davranışlarda benzerlikler. Avrupa seviyesinde sosyal ve politik faaliyetler
Örgün ve mesleki eğitim	-	-	-	Eğitim kurumları	Öğrencilerin değişimi. Avrupa dillerinin öğretilmesi ve yaygınlaştırılması
İşgücü piyasası ve çalışma koşulları	-	Çalışma yaşamına katılım	İş yerinde	İşçi sendikaları İş bulma kurumları İş mahkemeleri	Çalışma yaşamı bakımından Avrupa ülkeleriyle bağlantılar

Gelir, Yaşam standardı ve tüketim biçimleri	-	-	-	-	-
Sağlık	-	-	-	Sağlık bakım sistemi	-
Çevre	-	-	-	-	-
Sosyal güvenlik	-	-	-	Sosyal güvenlik kurumları	-
Halkın emniyeti ve suç	-	-	-	Yasal sistem	-
Toplam yaşam durumu	-	-	-	-	-

Kaynak: Berger-Schmitt (2000), age, s. 10.

Yaşam alanı, hedef boyutu, ölçüm boyutu ve altboyut olarak kategorileştirilmiş olan sosyal kaynaşmanın göstergelerini sunmak amacıyla iki yaşam alanından örnek verilmiştir. Bunlar altıncı sıradaki alan olan 'Sosyal ve Politik Katılım ve Entegrasyon' ile sekizinci sıradaki alan olan 'İşgücü Piyasası ve Çalışma Koşulları'dır. Bu yaşam alanlarının yazar tarafından örnek olarak seçilmesinin sebepleri ilkinin sosyal kaynaşmanın sosyal sermaye boyutunun tüm özelliklerini kapsaması; diğerinin sosyal kaynaşmanın eşitsizlik boyutu ve sosyal sermaye boyutunun spesifik göstergeleri ile ilgili makul örnekler içerdiği içindir.

Sosyal ve Politik Katılım ve Entegrasyon: Bir toplumun sosyal sermayesi, sosyal ve politik katılım ve entegrasyonun ölçüm boyutunda operasyonel hale gelir. Bunlar bireyin sosyal ilişkileri, hem özel ağlarda hem de kamu alanlarındaki bağlantıları, özel alanda sosyal ilişkilerin kalitesi, ve kurumların birey tarafından algılandığı şekliyle olan kalitesidir. Bireyler arasında, örneğin gençler ve yaşlılar arasındaki gibi, formal olmayan ağlar tarafından sağlanan sosyal destek ve sosyal ilişkilerin mevcudiyetinden kaynaklanan farklılıklar bulunmaktadır.

Böylece sosyal kaynaşmanın birinci hedef boyutuna (Toplumda farklılıkların, eşitsizliklerin ve sosyal dışlanmanın azaltılması) atfen, koyu harflerle yazılmış olan 'sosyal ve politik katılım ve entegrasyon' başlıklı yaşam alanı ele alındığında, üç konu, yani bölgesel farklılıklar; eşit fırsatlar veya eşitsizlikler (kadın ve erkekler, nesiller, sosyal tabakalar, engelliler, vatandaş grupları arasındaki); sosyal dışlanma bu bahsi geçen yaşam alanının altına eklenmiştir.

Ölçüm boyutları bölgesel farklılıklar konusu için mevcut olmayıp eşit fırsatlar veya eşitsizlikler konusu için iki kalemdir: formal olmayan ağlarda sosyal ilişkiler ve desteğin mevcudiyetinde nesiller arası eşitsizlikler ile politik katılımında kadın ve erkekler arasındaki eşitsizlikler. Formal olmayan ağlarda sosyal ilişkiler ve desteğin mevcudiyetinde nesiller arası eşitsizlikler; üç altboyuta ayrılmıştır. Bunlar (a) sosyal ilişkilerin mevcudiyetindeki eşitsizlikler; (b) sosyal bağlantıların sıklığına göre eşitsizlikler; (c) ve formal olmayan ağlar tarafından sağlanan destek durumundaki eşitsizlikler. Bahsi geçen bu altboyutların göstergeleri ise şöyledir: (a) için yakın bir arkadaşın mevcudiyetindeki eşitsizlik; (b) için yakın akrabalarla irtibatla olma sıklığındaki eşitsizlik; (c) için üzgün veya bezgin hissedildiğinde sağlanan destekteki eşitsizlik.

Politik katılımında kadın ve erkekler arasındaki eşitsizlikler ölçüm boyutunun alt boyutu bulunmamaktadır. Politik katılımında eşitsizliğin göstergesi, ulusal parlamentolardaki temsil edilme eşitsizliğidir.

Sosyal dışlanma alanı için iki ölçüm boyutu yer almaktadır: sosyal tecrit ve sosyal ayrımcılık. Sosyal tecritin alt boyutu iki şekildedir: objektif sosyal tecrit ve sübjektif sosyal tecrit. Objektif sosyal

tecrit altboyutunun göstergesi hanehalkı dışında ender sosyal irtibatları olan insanların yüzdesidir. Sübjektif sosyal tecrit altboyutunun göstergesi kendini yalnız hisseden insanların yüzdesidir. Alt boyutu bulunmayan sosyal ayrımcılığın göstergeleri farklı ırktan gelen insanları reddeden veya kabullenmeyen insanların yüzdesi ile yabancıları reddeden veya kabullenmeyen insanların yüzdesidir.

İkinci boyut 'sosyal sermayeyi güçlendirmek'tir. Bu alan beş konu altında ele alınmıştır. Bunlar sosyal ilişkilerin varlığı; sosyal ve politik faaliyetler ve bağlantılar; sosyal ilişkilerin kalitesi; toplumsal kurumların kalitesi; ve Avrupa'ya has Avrupa ülkeleri arasındaki sosyal kaynaşma yönleridir.

Sosyal ilişkilerin varlığı iki ölçüm boyutu olarak ele alınmıştır. Bunlar kişisel ilişkilerin varlığı ile örgütlere üyeliktir. Kişisel ilişkilerin varlığı iki altboyut halindedir: akrabalarla ilişkiler ile arkadaşlar veya komşularla ilişkiler. Bu iki altboyutun göstergeleri yakın akrabaların varlığı ile en az bir yakın arkadaşın varlığıdır. Örgütlerde üyelik üç ölçüm boyutu olarak ele alınmıştır: politik örgütlerde üyelik; sosyal örgütlerde üyelik; dini örgütlerde (kilise) üyelik. Bunların göstergeleri politik bir partiye üyelik, herhangi bir yardım kuruluşuna üyelik, dini bir örgüte (kiliseye) üyelik.

Sosyal ve Politik Aktiviteler ve Bağlantılar, üç ölçüm boyutu halindedir: bireysel irtibatların varlığı; formal olmayan ağların desteği; kamu alanında sivil yükümlülük. Bireysel irtibatların varlığı, iki altboyut halindedir: akrabalarla irtibatlar ve arkadaşlar/komşularla irtibatlar. Bunların göstergeleri yakın akrabalarla haftalık irtibat ve en yakın arkadaşlarla haftalık irtibatlardır.

Formal olmayan ağların desteği, üç altboyut şeklindedir: faaliyetlerde destek; kişisel sorunlarda destek; maddi ihtiyaçlarda destek. Bu üç altboyutun her birinin göstergeleri şöyledir: hanehalkı işlerinde desteğin varlığı, üzgün (depressed) olduğunda desteğin varlığı, finansal darlık durumunda desteğin varlığı.

Kamu alanında sivil yükümlülük, üç altboyut halindedir: politik katılım; sosyal organizasyonlarda yer alma; kilise/dini faaliyetler. Bu üç altboyutun her birinin göstergesi şu şekildedir: politik ilgi; yardım işlerinde gönüllülük; kiliseye düzenli gitmek.

Sosyal İlişkilerin Kalitesi, tek ölçüm boyutuna sahiptir. Hanehalkı dışında sosyal ilişkilerin sübjektif kalitesi başlıklı ölçüm boyutunun üç altboyutu vardır: kişisel ilişkilerin kalitesi, diğer insanlara davranışlar, algılandığı şekliyle (perceived) diğer insanların sosyal ilişkilerinin kalitesi. Bu altboyutların göstergeleri sırasıyla komşularla iyi ilişkiler, insanlara olan genel güven, algılandığı şekliyle (perceived) nesiller arası çatışmalar.

Toplumsal Kurumların Kalitesi, üç ölçüm boyuttadır: algılandığı şekliyle (perceived) politik kurumların kalitesi, algılandığı şekliyle (perceived) sosyal kurumların algılanan kalitesi, algılandığı şekliyle (perceived) kilise/dini kurumların kalitesi. Bu ölçüm boyutların altboyutları bulunmamaktadır. Algılandığı şekliyle politik kurumların kalitesi iki gösterge ile belirlenmektedir: siyasi partilere güven ile demokrasiden memnuniyet. Algılandığı şekliyle toplumsal kurumların kalitesinin göstergesi yardım kuruluşlarına güvendir. Algılandığı şekliyle kilise/dini kurumların kalitesinin göstergesi bu kurumlara duyulan güvendir.

Avrupa'ya has konuların ölçüm boyutları mevcut olup altboyutları bulunmamaktadır. Avrupa kimliği ölçüm boyutunun göstergesi Avrupa ile kendini özdeşleştirmektir. Diğer Avrupalılarla ilişkiler ve tutumların göstergesi başka bir Avrupa ülkesinde yaşayan arkadaşlardır. Temel değerler veya tutumlarda, davranışlarda diğer Avrupa ülkeleriyle benzerliklerin göstergeleri özgürlüğe atfedilen değer ile benzerlikler ve toleransa atfedilen değer ile benzerliklerdir. Avrupa seviyesinde sosyal ve politik faaliyetler alanının göstergesi Avrupa kurumlarının faaliyetlerine katılımıdır. Böylece 'Sosyal ve Politik Katılım ve Entegrasyon Alanı' için öneriler Tablo 4'te özetlenmiştir.

Tablo 4: Avrupa Sosyal Göstergeler Sistemi içinde Sosyal Kaynaşma Boyutları ve Göstergeleri- Sosyal ve Politik Katılım ve Entegrasyon Alanı için Öneriler

Hedef Boyutu	Ölçüm Boyutu	Alt boyut	Göstergeler (seçilmiş örnekler)
I. Farklılıklar, Eşitsizlikler ve Sosyal Dışlanmanın Azaltılması	-	-	-
<i>Bölgesel Farklılıklar</i>	-	-	-
<i>Eşit fırsatlar veya eşitsizlikler</i> - kadın ve erkekler - nesiller - sosyal tabakalar - engelliler - yurttaşlar (nationalities)	Formal olmayan ağlarda sosyal ilişkiler ve desteğin varlığında nesiller arası eşitsizlikler	sosyal ilişkilerin varlığı durumunda eşitsizlikler	yakın bir arkadaşın mevcudiyetindeki eşitsizlik
		sosyal bağlantıların (contacts) sıklığına göre eşitsizlikler	yakın akrabalarla irtibat olma sıklığındaki eşitsizlik
		formal olmayan ağlar tarafından sağlanan destek durumunda eşitsizlikler	üzgün veya deprese hissedildiğinde sağlanan destekteki eşitsizlik
	Politik katılımında kadın ve erkekler arasındaki eşitsizlikler	-	ulusal parlamentolarda temsilde eşitsizlik
<i>Sosyal Dışlanma</i>	Sosyal Tecrit (isolation)	Objektif sosyal tecrit	hanehalkı dışında ender sosyal irtibatları olan insanların yüzdesi
		Sübjektif sosyal tecrit	kendini yalnız hisseden insanların yüzdesi
	Sosyal Ayrımcılık	-	farklı ırktan olan kişileri reddeden (repudiate) insanların yüzdesi yabancıları reddeden insanların yüzdesi
II. Sosyal Sermayenin Güçlendirilmesi			
<i>Sosyal İlişkilerin Varlığı</i>	kişisel ilişkilerin varlığı	akrabalarla ilişkiler	yakın akrabaların varlığı
		arkadaşlar veya komşularla ilişkiler	en az bir yakın arkadaşın varlığı
	örgütlerde üyelik	politik örgütlerde üyelik	politik bir partiye üyelik
		sosyal örgütlerde üyelik	herhangi bir yardım kuruluşuna üyelik
	dini örgütlerde üyelik	dini bir örgüte (kiliseye) üyelik	
<i>Sosyal ve Politik Faaliyetler ve Bağlantılar</i>	bireysel irtibatların varlığı	akrabalarla ilişkiler ile arkadaşlar veya komşularla ilişkiler	yakın akrabalarla haftalık irtibat
		arkadaşlar/komşularla irtibatlar	en yakın arkadaşlarla haftalık irtibat
	Formal olmayan ağlar tarafından sağlanan destek	faaliyetlerde destek	hanehalkı işlerinde desteğin varlığı
		kişisel sorunlarda destek	deprese olduğunda desteğin varlığı
		maddi ihtiyaçlarda destek	finansal darlık durumunda desteğin varlığı
	Kamu alanında sivil yükümlülük	politik katılım	politik ilgi
		sosyal örgütlerde yer almak	yardım işlerinde gönüllülük
kilise/dini faaliyetler		kiliseye düzenli gitmek	

<i>Sosyal İlişkilerin Kalitesi</i>	Hanehalkı dışında sosyal ilişkilerin sübjektif kalitesi	kişisel ilişkilerin kalitesi	komşularla iyi ilişkiler
		diğer insanlara olan davranışlar	insanlara olan genel güven
		algılandığı şekliyle (perceived) diğer insanların sosyal ilişkilerinin kalitesi	algılandığı şekliyle nesiller arası çatışmalar
<i>Toplumsal Kurumların Kalitesi</i>	Algılandığı şekliyle politik kurumların kalitesi	-	siyasi partilere güven
		-	demokrasiden memnuniyet
	Algılandığı şekliyle sosyal kurumların kalitesi	-	yardım kuruluşlarına güven
<i>Avrupa'ya has konular</i>	Avrupa kimliği	-	Avrupa ile kendini özdeşleştirmek
	Diğer Avrupalılarla olan sosyal ilişkiler ve tutumlar	-	başka bir Avrupa ülkesinde yaşayan arkadaşlar
	Temel değerler veya tutumlarda, davranışlarda diğer Avrupa ülkeleriyle benzerlikler	-	özgürlüğe atfedilen değer ile olan benzerlikler
		-	toleransa atfedilen değer ile olan benzerlikler
Avrupa seviyesinde sosyal ve politik faaliyetler	-	Avrupa kurumlarının faaliyetlerine katılım	

Kaynak: Berger-Schmitt (2000), age, s. 12-13.

İşgücü Piyasası ve Çalışma Koşulları: Sosyal kaynaşmanın sosyal sermaye boyutunun pek çok yönleri sosyal ve politik katılım ve entegrasyon alanına yönelik olmasına rağmen, eşitsizlik alanını nerdeyse tüm yaşam alanlarıyla ilgilidir. Özellikle işgücü piyasası ve çalışma koşulları alanında eşitsizlikler yaygındır ve pek çok yaşam alanlarını kapsar. İstihdam ve işsizlik oranlarındaki farklılıklar ve iş kaybı riski gibi objektif göstergeler ile istihdam olanakları ve işsizlik risklerinde bölgesel farklılıklar; erkek ve kadınlar, genç ve yaşlı çalışanlar arasındaki eşitsizlikler, engelliler ve yabancılar ile ilgili dezavantajlar gibi çeşitli nüfus gruplarının istihdam koşullarında belirgin farklılıklar bulunmaktadır.

Öne çıkan temel sorunlardan biri istihdamda cinsiyet eşitsizliğidir. Kadın ve erkek çalışanlar arasındaki işsizlik oranları, çalışma koşullarındaki eşitsizlikler, ücret farklılıkları, mesleki fırsatlar ve olanaklar bu alanın göstergeleridir.

Sosyal sermayeyi güçlendirme hedefinden türetilmiş diğer bir ölçüm boyutu, işyerindeki sosyal ilişkilerin kalitesidir. Bu boyut ast-üst ilişkisi ile meslektaşların kendi aralarındaki ilişkilerin niteliğini kapsamakta ve derecelendirilerek iyi ilişkiler olarak ölçümlenmektedir.

Toplumsal kurumların kalitesi konusu, işgücü alanında üç ölçüm boyutunda ele alınmıştır: işçi sendikalarının, istihdam bürolarının ve iş mahkemelerinin algılanan kalitesi. Bu boyutların göstergeleri işçi sendikalarına duyulan inanç güvenç, istihdam bürolarının yaptığı işlerden duyulan memnuniyet, iş mahkemelerine duyulan güvendir. İşgücü Piyasası ve Çalışma Koşulları alanında sosyal kaynaşma boyutları ve göstergeleri Tablo 5'te özetlenmiştir.

Tablo 5: İşgücü Piyasası ve Çalışma Koşulları Alanında Sosyal Kaynaşmanın Boyutları ve Göstergeleri

Hedef Boyutu	Ölçüm Boyutu	Alt boyut	Göstergeler (seçilmiş örnekler)
I. Farklılıklar, Eşitsizlikler ve Sosyal Dışlanmanın Azaltılması			
<i>Bölgesel Farklılıklar</i>	İstihdam olanakları ve risklerindeki bölgesel farklılıklar	İstihdam olanaklarında bölgesel farklılıklar	Bölgesel istihdam oranlarında farklılık Bölgelerdeki algılanan istihdam olanaklarında farklılık
		İşsizlik risklerinde bölgesel farklılıklar	Bölgesel işsizlik oranlarında farklılık Bölgelerdeki algılanan iş kaybı riski
<i>Eşit fırsatlar veya eşitsizlikler</i> - kadın ve erkekler - nesiller - sosyal tabakalar - engelliler - yurttaşlar (nationalities)	Kadın ve erkek istihdamıyla ilgili olarak eşit fırsatlar veya eşitsizlikler	İstihdam olanaklarında eşitlik	Kadın ve erkek istihdam yüzdelerinin oranı Kadın ve erkek istihdama geri dönüş yüzdelerinin oranı istihdam olanaklarında algılanan cinsiyet farklılığı
		İşsizlik risklerinde eşitlik	Kadın ve erkeklerin işsizlik yüzdelerinin oranı Kadın ve erkeklerin iş kaybı yüzdelerinin oranı İş kaybı riskinde algılanan cinsiyet farklılığı
		Çalışma koşullarında eşitlik	Erkek ve kadın işçilerin ücret farklılığı İşte yetki kullanmada cinsiyet farklılığı
		Mesleki olanaklarda eşitlik	Kadın ve erkek mesleki ayrımcılık Yüksek mesleki pozisyonlarda kadın ve erkek istihdam yüzdeleri oranı İlerleme olanaklarında cinsiyet farklılığı
<i>Sosyal Dışlanma</i>	Uzun dönem işsizlik		En az 12 aydır işsiz En az 24 aydır işsiz İşsizlik yardımı almadan uzun dönemdir işsiz
II. Sosyal Sermayenin Güçlendirilmesi			
<i>Sosyal İlişkilerin Varlığı</i>	-	-	-
<i>Sosyal ve Politik Faaliyetler ve Bağlantılar</i>	Çalışma Yaşamı Alanına Katılım	İş bağlantılı organizasyonlarda üyelik	İşçi sendikalarına üyelik Mesleki örgütlere üyelik
		Şirket kararlarına katılım	Kararlara katılım hakkına sahip işçiler İşçi Konseyi'ne sahip olan şirketler İşçi Konseyi tarafından temsil edilen işçiler
<i>Sosyal İlişkilerin Kalitesi</i>	İşyerinde Sosyal İlişkilerin Kalitesi	Meslektaşlar arasındaki sosyal ilişkiler	Meslektaşlar arasında iyi ilişkiler
		Ast ve üst arasındaki sosyal ilişkiler	Yönetim ve çalışanlar arasındaki iyi ilişkiler

<i>Toplumsal Kurumların Kalitesi</i>	İşçi sendikalarının algılanan kalitesi	-	İşçi sendikalarına inanç ve güvenç
	İstihdam bürolarının algılanan kalitesi	-	İstihdam bürolarından memnuniyet
	İş mahkemelerinin algılanan kalitesi	-	İşçi mahkemelerine duyulan güven
<i>Avrupa'ya has konular</i>	Çalışma yaşamında Avrupa ülkeleri arasındaki bağlantılar	O ülkenin vatandaşı olmayanların istihdamı	Avrupa'da ülke vatandaşı olmayan işgücünün payı
			Avrupa'da istihdam edilmiş ülke vatandaşı olmayanların payı
			Başka bir Avrupa ülkesinden çalışmak için gelmek
	O ülkenin vatandaşı olmayanlarla sosyal bağlantılar	Yabancı meslektaşlarla iyi ilişkiler	
		Diğer Avrupa ülkelerindeki insanlarla iş bağlantıları	
	Avrupa İşgücü Piyasası oluşumu için tutum, fikir	Ülke vatandaşı olmayanların istihdam onayı	
Yurtdışında çalışma isteği			

Kaynak: Berger-Schmitt (2000), age, s. 21-22

Değerlendirme ve Sonuç

Sosyal kaynaşma son yıllarda oldukça önemsenen bir kavram olarak ulusal ve uluslararası seviyelerde gündemdeki yerini almıştır. Avrupa Birliği ve Kanada gibi çok kültürlü toplumlar ve OECD, Dünya Bankası, Roma Klübü gibi kuruluşlar sosyal kaynaşma alanında yapılan çalışmalara öncülük etmişlerdir. Avrupa Birliği, üye ülkeler arasında ekonomik ve sosyal kaynaşmanın gerçekleşmesini temel amacı olarak belirlemiş ve bu konuyu antlaşma metinlerine ve diğer yasal düzenlemelere taşımıştır.

Sosyal kaynaşmanın ekonomik performansla olumlu etkisinin yanısıra iyi yönetim, sağlık ve sosyal güvenliğe erişimde olumlu etkileri olduğu çeşitli çalışmalarda ileri sürülmüştür (Stanley, 2003:5; Maxwell, 1996:11-12, 23). Çok kültürlü toplumlarda adalet, barış ve uyum içinde bir arada yaşayabilmek için geliştirilen sosyal kaynaşma kavramları önem taşımaktadır (Sümer, 2012:264-266). Refah ve esenlik için, özellikle etnik veya dini farklılıkların bulunduğu toplumlarda asimilasyon veya egemen ideolojik görüş içinde eritilmeden, bu kavram analizler ve tartışmalar için tarafsız ve uygun bir çerçeve oluşturmaktadır (Duman ve Alacahan, 2010:123).

Sosyal kaynaşma, Türkiye'de akademik ve siyasi alanlarda yeterli ilgiyi görememektedir. Sosyal kaynaşma tüm kesimlerin barış içinde bir arada yaşaması anlamına geleceği için, Türkiye'nin ülke içinde ve yakın komşularında devam eden çatışma koşullarının buna yeterince izin vermemesi, bu konuya olan ilgiyi engellemektedir. Diğer yandan üniversitelerde sosyal politika anabilim dallarının olmayışı, konunun sosyal sermaye gibi sadece bazı özellikleriyle ele alınmasına yol açmaktadır. Bunlara ilave olarak sosyal kaynaşma yakın zamana kadar ölçülebilir bir kavram olmadığından dolayı bu alanda çalışma yapmak isteyen bazı araştırmacılar için ilgi duyulamayan bir konu olmuştur.

Türkiye ölçeğinde sosyal kaynaşma kavramının kapsam, içerik ve boyutlarının tanımlanması, işlevsel olabilmesi için ölçütlerin yeniden belirlenmesi ve ölçümlerin yapılması önem arz etmektedir.

Sosyal kaynaşma ölçütlerinin belirlenebilmesi amacıyla hedef olarak ele alınan 'Toplumda Farklılıkların, Eşitsizliklerin ve Sosyal Dışlanmanın Azaltılması' isimli birinci boyut, "Bölgesel farklılıklar; Kadın ve erkekler, nesiller, sosyal tabakalar, engelliler, vatandaş grupları arasındaki

eşit fırsatlar veya eşitsizlikler; ve Sosyal dışlanma" başlıklarına sahip üç konuyla ilişkilendirilmiştir; 'Toplumun Sosyal Sermayesini Güçlendirmek' isimli ikinci boyut, "Sosyal ilişkilerin varlığı; Sosyal ve politik faaliyetler ve bağlantılar; Sosyal ilişkilerin kalitesi; Toplumsal kurumların kalitesi; Avrupa'ya has Avrupa ülkeleri arasındaki sosyal kaynaşma yönleri" başlıklarına sahip beş konuyla ilişkilendirilmiştir. Tüm konular 14 yaşam alanı bağlamında ele alınmıştır.

Avrupa Birliği için yapılmış olan ve iyi uygulama örnekleri arasında sayılan bu analizin Türkiye'ye uyarlanması ve sosyal kaynaşma ölçütlerinin belirlenmesi amacıyla, konuların gözden geçirilmesi ve gerekli değişikliklerin yapılması gerekmektedir. Örneğin "Avrupa'ya has Avrupa ülkeleri arasındaki sosyal kaynaşma yönleri" başlıklı konunun tümünden çıkarılması ya da Türkiye'de yaşayan veya çalışan yabancılara yönelik olarak yeniden kurgulanması daha uygun olacaktır. Örneğin 'Avrupa'da ülke vatandaşı olmayan işgücünün payı; Avrupa'da istihdam edilmiş ülke vatandaşı olmayanların payı; Başka bir Avrupa ülkesinden çalışmak için gelmek; Yabancı meslektaşlarla iyi ilişkiler; Diğer Avrupa ülkelerindeki insanlarla iş bağlantıları; Ülke vatandaşı olmayanların istihdam onayı; Yurtdışında çalışma isteği' başlıklı göstergeler Türkiye için uyarlanabilir ve Türkiye vatandaşı olmayan veya yeni vatandaş olan işgücünün payı; hangi ülkeden çalışmak için geldiği; Türkiye'deki meslektaşlarla iyi ilişkiler; Türkiye vatandaşlarıyla iş bağlantıları; yabancıların kaçak çalışıp çalışmadığı ve çalışma süreleri; Türkiye ve diğer ülkelerde karşılaştırmalı çalışma isteği şeklinde bazı göstergeler oluşturulabilir.

Bu düzenlemelerin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu tarafından çağın ekonomik, siyasi ve sosyal gereklilik ve koşullarına uygun bir şekilde ivedilikle ele alınması önem taşımaktadır. Ekonomik ve sosyal gelişmeye olumlu katkısı olan sosyal kaynaşma bir hedef değil, bir süreçtir- farklılıklarımızla bir arada yaşarken barışın, huzurun, refahın üstün geldiği bir süreç.

NOTLAR

1) Yatay/dikey, objektif/subjektif matrisler için örnek sorular ve göstergeler (Chan ve diğerleri, s. 296-297)

Yatay-subjektif kaynaşma için örnek sorular/göstergeler

Vatandaşlar arasında genel güven

1. Aşağıdaki cümlelerden hangisine ne kadar katılıyorsunuz?

- A. Bu ülkedeki insanlara kolayca güvenemiyorum.
- B. Bu ülkenin insanları hep senden yararlanma fırsatı kolluyorlar.
- C. Bu ülkedeki insanlara kolay güvenilmez.

Diğer sosyal gruplar dahil, kişinin kendi vatandaşlarıyla işbirliği ve yardım etme istekliliği.

2. Aşağıdaki cümlelerden hangisine ne kadar katılıyorsunuz?

- A. Boş zamanımı gönüllü işlere ayırmayı veya başkalarına yardım etmeyi istiyorum.
- B. Eğer sosyal refahı artıracaksa, daha fazla vergi ödemeye istekliyim.

3. Meslektaşlarınızla, aşağıdaki geçmişlerden birine sahip olsaydılar, daha mı az işbirliğine girdiniz?

- A. Sizden daha aşağı bir sosyal tabakadan gelseydi

- B. Sizden daha yüksek bir sosyal tabakadan gelseydi
- C. Homoseksüel olsaydı
- D. Siyasi görüşü sizden çok farklı olsaydı
- E. Yeni iltica etmiş veya göç etmiş biri olsaydı
- F. Devletten sosyal yardım alıyor olsaydı

Aidiyat hissi veya kimlik

- 4. Genel manada ülkenize ait/bağlı olma duygunuz ne kadar güçlüdür (1-10 arası)
- 5. Aşağıdaki cümlelere ne kadar katılıyorsunuz?
- A. Bu ülkenin bireyi olmaktan gurur duyuyorum.
- B. Pek çok eksikliklerine rağmen bu ülke hala benim yuvamdır (home)

Yatay-objektif kaynaşma için örnek sorular/göstergeler

Sosyal katılım ve sivil toplumun canlılığı

- 6. Cemaat grupları, siyasi partiler, baskı grupları, meslek odaları, sendikalar, kiliseler, klüpler, vd.ne üye misiniz? Eğer evet ise, bu faaliyetlere ne sıklıkta katılırsınız?
- 7. Yukarıdaki örgütlere katılım yoğunluğunu tanımlar mısınız? Öylesine üye; faaliyetlere düzenli olarak yardımcı olmak; yönetsel veya organizasyonel üyelik.

Gönüllülük ve yardımlar

- 8. Ev işi, finansal sorunlar, duygusal sorunlar gibi konularda komşularınıza veya arkadaşlarınıza ne kadar sıklıkta yardımcı olursunuz?
- 9. Son bir yıl içinde kaç saat organize gönüllü çalışma yaptınız?
- 10. Son bir yıl içinde yardım kuruluşları veya sosyal gruplara ne kadar yardımda (hibe) buldunuz?

Grup içi başlıca ittifaklar veya bölünmelerin varlığı veya yokluğu

- 11. Yukarıdaki örgütlerden birinin baş organizatörüyseniz, toplumda sizden başka şunları yapan diğer gruplar var mı?
- A. Düzenli olarak işbirliği içinde olunan (lütfen belirtin)
- B. İşbirliği yapmaktan kaçınan/isteksiz olan (lütfen belirtin).

Dikey-subjektif kaynaşma için örnek sorular/göstergeler

Kamusal figürlere güven ve önde gelen siyasi ve diğer sosyal kurumlara inanç

- 12. Aşağıdaki kişilere veya kurumlara ne kadar güveniyor veya inanıyorsunuz (1-10 ölçeğinde)-yürütmenin başı, temel yetkililer, devlet memurları, hukuk sistemi, polis, ombudsman, kitle iletişim araçları, vd.

Dikey-objektif kaynaşma için örnek sorular/göstergeler

Siyasi katılım

- 13. Kitle iletişim araçları yoluyla günlük olaylarla ilgili düşüncelerinizi hangi sıklıkta ifade ediyorsunuz?
- 14. Dilekçe imzalama, grevler, yürüyüş ve gösterilere hangi sıklıkla katıldınız?

15. Yasa yapıcı konsey için ve yerel konsey seçimlerde (genel ve yerel seçimler) hangi sıklıkta oy kullandınız?

2) Avrupa Konseyi (2005) Sosyal Kaynaşma Göstergeleri (European Policies Research Center, 2005:12)

Hakların kullanımında eşitlik

1. Gelir dağılımı eşitsizliği, 2. Uzun dönem işsizlik oranı, 3. Doğumda yaşam beklentisi, 4. a) Nüfus içinde evsizlerin payı, b) Kaliteli barınmaya erişim yapamayan nüfus

İtibar/Onaylanma

5. Kadınlara yönelik temel yükümlülüklerin varsayımı, 6. Etnik veya dini gettolar, 7. Minimum yaşlı geliri alan yaşlı kişiler

Otonomi/mesleki, ailevi ve kişisel gelişim

8. a) Aşırı borç yükü olan hanehalkının oranı, b) iki ebeveynin çalışmasına rağmen yoksulluk eşiği altında kalan hanehalkının oranı, 9. Kalifikasyonları olmayan (bireylerin) okulu terk etmede en küçük yaş oranı, 10. Dezavantajlı sosyal geçmişi olan çocukların okulda başarılı olma becerisi

Katılım/taahhüt

11. 18-34 yaş arası bireylerin seçimlere katılımı, 12. Sosyal konular için bütçeden ayrılan pay, 13. Kamu

ve özel sektörde çalışan engelliler, 14. Sivil toplum kuruluşlarındaki (gönüllü sektör) işlerin oranı, 16. Aileleri ile birlikte yaşayan yaşlı kişiler, 16. Kamu kurumlarına güven, 17. İntihar oranı, 18. Adalet ve insan hakları konusunda farkındalık, 19. Subjektif sağlık algısı, 20. Cinayet oranı

3) Avrupa Birliği Laeken Göstergeleri (Bildirici, 2011: 57)

Birincil Göstergeler

Gösterge 1: Yoksulluk riskinde bulunanlar

Gösterge 2: Gelir dağılımındaki adaletsizliğin oranı

Gösterge 3: Cinsiyete göre sürekli yoksulluk riski altında bulunanlar (%60 medyan)

Gösterge 4: Göreceli olarak yoksulluk açığı riskindekiler

Gösterge 5: Bölgesel uyum (bölgesel istihdam dağılımı)

Gösterge 6: Uzun dönem işsizlik oranları

Gösterge 7: İşin olmadığı hanelerde yaşayan insanlar

Gösterge 8: Eğitimde ve öğretimde yer almayan okuldan erken ayrılanlar

Gösterge 9: Doğrumda yaşam beklentisi

Gösterge 10: Gelir düzeyine göre bireylerin sağlık durumları

İkincil Göstergeler

Gösterge 11: Yoksulluk riski eşiği çevresindeki dağılım

Gösterge 12: Herhangi bir zamanın baz alındığı yoksulluk riski oranı

Gösterge 13: Sosyal transferlerden önceki cinsiyete göre yoksulluk riskinde bulunanların oranı

Gösterge 14: Gini katsayısı ve gelir dağılımındaki eşitsizlik

Gösterge 15: Cinsiyete göre sürekli yoksulluk riskinde bulunanların oranı (%50 medyan)

Gösterge 16: Uzun dönem işsizlik paylaşımı

Gösterge 17: Çok uzun dönemli işsizlik oranı

Gösterge 18: Düşük eğitim düzeyindeki kişiler

(*Göstergelerle ilgili açıklamalar için bkz. Balaban, 2014: 114-115*)

1) OECD ve DEELSA Sosyal Kaynaşma Göstergeleri

OECD, DEELSA/ELSA (1999)

1. Boşanma oranı, 2. Doğurganlık oranı, 3. Tek ebeveynli ailelerin oluş sıklığı, 4. Grup üyeliği, 5. Seçime katılım oranları, 6. Yabancı ülkede doğanların sayısı, 7. Karma evlilikler, 8. İltica müracaatları, 9. İntihar oranları, 10. İlk çocuğunu doğurma yaşı, 11. Çalışan çocuklu kadınlar, 12. Suç oranları, 13. Uyuşturucu kullanımından dolayı ölüm oranları, 14. İş bırakma oranı/sayısı, 15. İslah hanelerdeki insan sayısı, 16. Vatandaşlık edinimi

OECD 2009

1. İnsanların yaşamlarından memnun olma derecesi, 2. Ana işlerinde kendilerini 'tamamen', 'kısmen', veya 'az' olarak tatmin olmuş hissettiklerini bildirenlerin tüm çalışanlar içindeki payı, 3. Kriminallik bir saldırıya maruz kalmış olan insanların sayısı, 4. İntihar oranı, 5. Okulda kabadayılık yapan veya kabadayılığa maruz kalanların oranı, 6. Alkol almak, sigara içmek veya korunmasız cinsel ilişkiye giren ergenlerin riskli davranış oranları

KAYNAKÇA

- Balaban, Utku (2014), *Türkiye ve Avrupa Birliği'nde Sosyal İçerme Uygulamaları: 2000'li Yıllara İlişkin Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme*, **Mülkiye Dergisi**, 38(1):103-149.
- Beauvais, Caroline ve Jane Jenson (2002), *Social cohesion: updating the state of the research*, CPRN Discussion Paper No. F/22, Canadian Policy Research Networks, Ottawa.
- Berger-Schmitt, Regina (2000), *Social cohesion as an aspect of the quality of societies: concept and measurement*, Euroreporting Working Paper no 14, Centre for Survey Research and Methodology, Mannheim.
- Bernard, Paul (2000), *Social cohesion: a dialectical critique of a quasi-concept*, Paper SRA-491, Strategic Research and Analysis Directorate, Department of Canadian Heritage, Ottawa, <http://www.omiss.ca/english/reference/pdf/pbernard.pdf>.
- Bertelsmann Stiftung Foundation, *Social Cohesion*, <https://www.bertelsmann-stiftung.de>
- Bildirici, Zeki (2011), *Avrupa Birliği'nde Yoksullukla Mücadele ve Türkiye'nin Uyum Sürecindeki Yeni Uygulamalar*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Bollen, Kenneth. A. ve Rick H. Hoyle (2001), *Perceived cohesion: a conceptual and empirical examination*, **Social Forces**, 69(2): 479-504.
- Canadian Council on Social Development, 2000, *Social Cohesion in Canada: possible indicators highlights*, Paper SRA-542, Strategic Research and Analysis Directorate, Department of Canadian Heritage, Ottawa.
- Chan, Joseph, Ho-Pong To ve Elaine Chan (2006), *Reconsidering Social Cohesion: Developing a Definition and Analytical Framework for Empirical Research*, **Social Indicators Research**, 75(2): 273-302.
- Chan, Joseph ve Elaine Chan (2004), *Social Cohesion without Institutional Mediation? The Case of Hong Kong*, Centre for Civil Society and Governance, the University of Hong Kong, <http://web.hku.hk/-ccsg/papers.html>
- Dahrendorf, Ralf (1996), *On the Dahrendorf Report*, **Political Quarterly**, 67:3:194-197.
- Duhaime, Gerard, Edmund Searles, Peter J. Usher, Heather Myers ve Pierre Frechette (2004), *Social Cohesion and Living Conditions in the Canadian Arctic: from theory to measurement*, **Social Indicators Research**, 66: 295-317.
- Duman, Betül ve Osman Alacahan (2010), *Sosyal Kaynaşma*, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 15(1): 103-128.
- Ian Gogh ve Gunnar Olofsson (1999), *Social Welfare and Competitiveness: Social versus System Integration?*, **Capitalism and Social Cohesion** (UK: MacMillan Press): 85-106.
- Jeannotte, M. Sharon (2000), *Social Cohesion around the world: an international comparison of definitions and issues*, Paper SRA-309, Strategic Research and Analysis Directorate, Department of Canadian Heritage, Ottawa.
- Jenson, Jane (1998), *Mapping Social Cohesion: The State of Canadian research*, Canadian Policy Research Networks, Study No F/03, http://www.cccg.umontreal.ca/pdf/CPRN/CPRN_F03.pdf

- Lockwood, David (1999), *Civic Integration and Social Cohesion*, Gogh, Ian ve Gunnar Olofsson (Der.), **Capitalism and Social Cohesion** (UK: MacMillan Press): 63-84.
- MacCracken, Mike (1998), *Social Cohesion and Macroeconomic Performance*, konferans tebliği, The State of Living Standards and the Quality of Life, Centre for the Study of Living Standards (CSLS), 1998, Ottawa, Canada.
- Maxwell, Judith (1996), *Social Dimensions of Economic Growth*, E.J. Hanson Memorial Lecture Series VIII, University of Alberta.
- O'Connor, Pauline (1998), *Mapping Social Cohesion*, CPRN (Canadian Policy Research Networks) Discussion Paper No. F/01, Ottawa.
- Osberg, Lars (2003), *Introduction*, Lars Osberg (Der.), **The Economic Implication of Social Cohesion** (Toronto: University of Toronto Press):1-19.
- Pahl, Raymond Edward (1991), *The search for social cohesion: from Durkheim to the European Commission*, **European Journal of Sociology**, 32(2): 345-360.
- Ritzen, Jo, Michael Woolcock ve William Easterly (2000), *On "Good" Politicians and "Bad" Policies: Social Cohesion, Institutions, and Growth*, World Bank Policy Research Working Paper 2448, The World Bank.
- Ritzen, Jo ve Michael Woolcock (2000), *Social Cohesion, Public Policy, and Economic Growth: Implications for Countries in Transition*, The World Bank konferans tebliği no 28741, Annual Bank Conference on Development Economics (Europe) Paris, Haziran 26-28, 2000.
- Stanley, Dick (2003), *What Do We Know about Social Cohesion: The Research Perspective of the Federal Government's Social Cohesion Research Network*, **Canadian Journal of Sociology**, 28(1): 5-17.
- Sümer, Beyza (2012), *Ibn Khaldun's Asabiyya for Social Cohesion*, **Electronic Journal of Social Sciences**, 11(41): 253-267.
- Woolley, Frances (1998), *Social Cohesion and Voluntary Activity: Making Connections*, Centre for the Study of Living Standards (CSLS), konferans tebliği, The State of Living Standards and the Quality of Life, 30-31 Ekim 1998, Ottawa, Kanada.